

1956: a forradalom tíz napja paradicsomi állapot volt Szegeden – emlékszik Vető Miklós

2018. október 16.

„Hittük és vallottuk, az igazságot képviseljük, Dávidként Góliáttal szemben is” – emlékezett a MEFESZ-re, az 1956. október 16-án a szegedi egyetemen született, a Forradalmi szikrát jelentő szervezetre Vető Miklós. Az egykori szegedi joghallgató, a vallásfilozófia Franciaországban élő nemzetközi rangú művelője 2016 óta alma matere, az SZTE díszdoktora, akit arról is kérdeztük, hogy 1956 miként hatott metafizikai rendszerére.

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

– Miként került a szegedi egyetemre az 1956-ban 20 éves „pesti gyerek”, aki nyolcéves volt, mikor édesanyját lágerbe hurcolták, őt, amikor mint félárvét megkeresték...?

– Megnyertem a Rákosi tanulmányi versenyt franciából, így a pesti egyetem felvételi vizsgáján nem is kérdeztek tőlem semmit irodalomból. Ám az irataim közül kiesett az anyakönyvi kivonata, amin az állt, hogy apja foglalkozása: „földbirtokos”. Ezt látva, a párttitkár nem engedett tovább. Anyám ismerte Szegeden Kádár jogász professzort, aki bejuttatott ide. Talán azért lehetett a szegedi egyetem jogi karára könnyebben bekerülni, mert akkoriban senki se akart jogot tanulni. Nem csak azért, mert valójában nem volt jog, hanem azért, mert a jogból meg se lehetett élni. A hetvenes évfolyamunkból talán ketten voltunk, akik kitűnően érettségiztünk, s én voltam az egyetlen „osztályidegen”.

„Meg kellett ahhoz térnem, hogy a filozófiát műveljem...”

– Iskolás korától testvérével együtt rokonoknál, fogadott szülei mellett nevelkedett. A szegedi egyetem oktatói között talált-e mentort?

– Tanáraink közül jóban voltam még a halkereskedő fiából lett Antalffy professzorral is, aki moral insanity személynek tekinthető. Mégis ő volt az, aki Pesten meghívott uzsonnára, és amikor arról kérdeztem, mi lesz velem, hiszen én nem készülök jogásznak, de szeretnék egyetemi ember lenni, származásom miatt azonban nem kapok majd állást, azt válaszolta: „Ki tudja, mi lesz jövőre...?” Ekkor 1956-ot írtunk, és még senki nem gondolta, hogy változás lesz.

– *A kolozsvári és a polgári hagyományok nyomát fölfedezte-e a szegedi jogi kari oktatók stílusában?*

– Nem. Volt tanáraink közül a két akadémikust, Buza Lászlót és Kovács Istvánt emberiség szempontjából a rossz és a jó, tehát ellentétes oldalra sorolom. A legkiválóbb tanáraink között említhetem a hadbíró táborkból lett Schulteisz Emil büntetőjoggal foglalkozó professzort, valamint a Magyar Radikális Párt képviselőjéből lett Halász Aladár professzort, aki római jogból csodálatos előadásokat tartott. Nagyon jó professzoraink voltak. A szakérettségis fiatalok közül jogi kari oktatóvá lett Papp Ignác 1956 őszén behívatott azzal, hogy „Miklós, azt hallottam, jársz a reggeli misére. Azt javaslom – mondta jóindulattal –, változtasd meg a világnézeted!” Perbíró József nem elsősorban tudósként, inkább becsületes, a tanítványaiért aggódó tanárként emlékszem, aki okosan elnökölt az egyetem Auditórium Maximumában, amikor az egyetemi ifjúság megfogalmazta a MEFESZ követeléseit.

– *A szegedi egyetem francia szakja József Attilát és Radnóti Miklóst is a Tisza-parti városba vonzotta. Önnek, a francia irodalom iránt érdeklődő joghallgatóknak volt-e alkalma a bölcsészek óráit látogatni?*

– A forradalom után kértem, hogy átmehessek a bölcsész karra, paralel a jogi karral. Megengedték de ezzel a lehetőséggel már nem éltem.

– *A szegedi egyetemen hogyan támasztotta fel önmagában a jog iránti érdeklődést?*

– Eredetileg a költészet érdekelt. Ma sem értem, miként lehetséges, hogy egy 16 éves fiatal nem ír verseket... Én ifjú koromban verseket írtam. Baudelaire-t imádtam: tudtam franciául, de nem annyira, hogy eredetiben olvassam, mégis könyvet kezdtem írni róla. Elkezdtem az önéletrajzi regényemet is, a katolikus megtérésemről. Olvasmányélményeim hatására tizenhét és fél éves koromban megtértem: elkezdtem a lakásunktól száz méterre lévő templomba járni, s 1954 óta mindennap megyek templomba... Mikor Szegedre kerültem már nem írtam verseket, hanem az egyik társunknak a Széchenyi térhez közeli lakásában találkoztam, filozófiai csoportot alakítva Platónt, Aquinói Szent Tamást olvastunk. Egy Baján élő filozófus, Gondos (Grünhut) László (<http://bajaikonvytar.hu/bek/banati/gondos.htm>) lett a mesterünk, akinek évekkel később én gondoztam a válogatott tanulmányait, ami előbb németül, aztán magyarul Szeretet és Léte címmel látott napvilágot... A marxizmust kiröhögtek... Mindez előkészített sok mindenre: például a spanyol misztikusokra, Nagy Szent Terézt, Keresztes Szent Jánost olvastam. Emlékszem: kivettem az egyetemi könyvtárból Schütz Antaltól (https://hu.wikipedia.org/wiki/Sch%C3%83%C2%BCtz_Antal) a Dogmatika – A katolikus hitigazságok rendszere (http://www.ppek.hu/konyvek/Schutz_Antal_Dogmatika_1.pdf) című művet... A jog nem érdekelt, bár életem első tanulmányát Hammurabi törvényeiről írtam. Még akkádul is elkezdtem tanulni, de az első hatszáz ékírás-jel után úgy döntöttem: ezt csinálja inkább más... Tehát meg kellett ahhoz térnem, hogy a filozófiát műveljem...

„Nem tudtuk elképzelni, hogy a kommunizmus megszűnhet...”

– *Hogyan jellemezne a szegedi egyetemisták 1956-beli helyzetét?*

– A középiskolába csak fiú osztálytársaim voltak. 1954-ben kerültem a szegedi egyetemre. Lányokkal egy csoportban itt találkoztam először... Számomra furcsa volt, hogy tegeződünk... Az első évben kollégiumban éltem, tizenketten aludtunk egy szobában. Aztán elkerültem egy olyan csoportszobába, ahol én voltam az egyetlen elsős, négy negyedéves szakérettségis, vad kommunista mellett, de Papp Ignác azt mondta nekik, hagyjanak, mert lehet tanulni tőlem... Aztán egy dél-szegedi kerthez tartozó házikóban, majd 1956 őszén Tóth Imrével a Tolbucchin – ma Kálvária – sugárúton laktam... Szorgalmi időszakban a jogon kívüli dolgokkal foglalkozhattam. Be kellett ugyan járni a jogi előadásokra, mégis sokat olvastam, asszírül tanultam a szegedi egyetemen. A tanulást a vizsgaidőszakban a hat héten át tartó magolás jelentette a jogi karon... A hallgatók elég szegények voltak, mint ahogy az ország is. A legtöbb diáknak volt valami ösztöndíja. A menzán ettünk, de borzasztó volt az az étel, „robbantott csirkének” neveztünk... Ekkor már nem volt Rákosi, kevésbé vitték el az embereket...

– *Hogyan került kapcsolatba a MEFESZ megalakítását kezdeményező joghallgatókkal?*

– Szobatársam volt Tóth Imre. A nemrégiben elhunyt Aszalós Jánost is ismertem... Az október 13-i hétvégén Budapesten voltam. Amikor visszajöttem, Kiss Tamás és Tóth Imre keresett, hogy megkérdezze: „Mi a véleményed, hogy megpróbálunk összehívni egy gyűlést a MEFESZ alapítására?” Én azt válaszoltam volna, hogy „Őrültek vagytok. Ezért be fognak csukni titeket...” De nem voltam otthon... A gyűlésre viszont elmentem, a hátsó sorban ültem. Én is felszóltam. Másokkal együtt vettem részt az első, nem a párt által megrendelt magyarországi szervezet születésénél. A következő napokban sem akartam mélyebben részt venni ebben, mert engem annyira reakciónak ismertek, hogy nem akartam kompromittálni őket. Ám október 23-án reggel, a jogi karon MEFESZ-választást tartottak és engem – a később öngyilkossá lett – Kakuzsi Marival és Abrudbányai Ivánnal – aki ezért több évet ült – együtt megválasztottak vezetőnek. Ott tartottam egy beszédet, hogy „Fiúk! Lányok! Ne engedjétek a provokációnak! Ne vonuljatok fel!” De aztán én is ott voltam az utcán a felvonuláson... A gyűlésen odajött hozzám egy bőrkabátos ember azzal, hogy „Te ellenünk vagy?“, és egy nagyot belém rúgott. Én meg leestem...

– *A XX. században sok olyan dolog történt, amire nem, vagy nem úgy számítottunk, ahogy bekövetkezett. E sorba tartozik 1956 is?*

– Nem tudtuk elképzelni, hogy a kommunizmus megszűnhet. Így volt ez 1989-ig. Ez filozófiai szempontból azt mutatja, hogy a „lehetetlen” a legfontosabb vizsgálódó kérdések közé tartozik. Sajnos a lelehetlenebb szörnyűségek is lehetségesek.

„A magyar forradalom leverése értette meg velem, hogy a 'rossz', az van”

– 1956 őszen milyen eseményekben vállalt aktív szerepet?

– A MEFESZ alapításán, október 16-án és a második ülésén, 20-án is részt vettem... Október 23-án, amikor kitört a forradalom, hallottunk ugyan valami keveset a budapesti történésekről, de emlékezetem szerint két napig nem történt semmi Szegeden. Október 26-án mentünk ki az utcára, miután megérkezett Budapestről egy delegáció... Én akkor gondoltam először, hogy megváltozhat a rendszer, amikor november 1-jén Nagy Imre bejelentette – nem csak a függetlenséget és semlegességet, hanem – a többpártrendszert. Mert annyit tudtam, hogy a különbség a kommunista és a nem kommunista berendezkedés között az, hogy van egy néppárt, illetve működhet több párt is. Ha visszagondolok, a forradalom tíz napja paradicsomi állapot volt: ott nem létezett gyűlölet, ott nem loptak, ott nem támadták meg a cigányokat... Olyan volt az a tíz nap, mint egy csoda... Október 28-án elmentem a postára és díztáviratot küldtem Mindszenty bíborosnak a magyar ifjúság nevében. De úgy tudom, nem kapta meg, mert nem működött a posta... Mint fiatal ember, hittem a „jót”, a tisztaságot. A magyar forradalom leverése értette meg velem, hogy a „rossz”, az van!

– A szovjet tankok bevonulásának a híre hol érte?

– Azt gondoltuk, valamilyen módon ellenállhatunk. Nekem is voltak fegyvereim, de nem használtam őket... A nemzetőrök parancsnoka Lazúr Barna volt... November 4-én behívott minket, az alagsorban azt mondta: „Fiúk, az oroszok bejönnek, ellen kell állni. Fegyvert osztunk. De aki ebben nem akar részt venni, nem szégyen, menjen haza!” Én rettenetesen féltem, de még annál is jobban féltem attól, hogy azt mondják rám, hogy gyáva vagyok... Kaptam egy akatáskát, tele kézigránáttal. A jogi karral szemben laktam Csiszár néninél. A kézigránáttal teli táskát az ágy alá tettem... December 4-ig Szegeden maradtam. Gyártottunk röplapokat. Az egyik teremben egy vasalóhoz hasonlatos stencilgéppel sokszorosítottuk a lapokat. Hirtelen kaptunk egy telefont, valaki a rendőrségről értesített minket: „Fiúk, zűr van, megy ki hozzátok egy rendőr különítmény.” Erre levettük az ingünket és úgy tettünk, mintha azokat vasalnánk. A rendőrök döbbenetesen nézték, hogy két félmeztelen fiú az ingét vasalja és otthagytak minket... A röplapok szövegei közül egyre emlékszem: én írtam meg a Nyílt levél Kádár Jánosnak című szöveget. Arra is emlékszem, hogy amikor már nem volt szabad kimenni este az utcára, esett az eső, mi a Széchenyi térből nyíló Takaréktár utcán röplapokat dobáltunk... A MEFESZ akkor már nem működött... November 15. körül megkaptam a barátaitól az ÁVH-nak egy négyszáz oldalas könyvét, ami Magyarország összes ávos ügynökének a listáját tartalmazta: az első kötet volt Budapesté, és a második a vidéké. Én ez utóbbit kaptam. Az volt a feladatom, hogy értékeljem az egyházi vonalat, ezért bezártak egy szobába, ahol 24 órán át ezen dolgoztam. Ahogy átadtam az értékelést, a könyv eltűnt... A nálunk kicsit idősebb szegedi egyetemista, Nagy Imre, aki egy csomó börtönbüntetést is kapott, később elmondta: az általam készített értékelést, az egyházi kémekek listáját el tudták juttatni a megfelelő helyre. Igaz, a beszervezni tervezett egyházi személyek 95 százaléka nem mondott vagy tett semmi lényegeset az egyháza ellen...

– Mikor dőlt el, hogy elmegy Magyarországról?

– December elején Budapestre utaztam, otthon voltam. Egyedüli emlékem, hogy 1957. január 10. körül a MEFESZ-nek volt egy gyűlése Budapesten. Két szervezet volt, ami még működött: az Írószövetség és a MEFESZ. Ott voltam a MEFESZ gyűlésén, és ahogy szétnéztem, egyre több lett a „bőrkabátos MEFESZ-es”. Szavaztunk a kommunisták ellen, de kezdtünk begyulladni, hogy elvisznek minket... Ekkor eldöntöttem, hogy elmegyek az országból...

– Többesszám első személyben beszélt. Az '56-os szegedi egyetemisták közül kikre emlékszik?

– Már beszéltem Tóth Imréről, Kakuszi Mariról, Abrudbányai Iván évfolyamtársamról. Lejtényit régről ismertem, Kiss Tamást kicsit ismertem. Sós László gyógyszerész barátom nyolc évet ült. Aszalós Jánosra is emlékszem... Én nem voltam az első sorban...

– Milyen tervvel vágott neki a jugoszláv határnak?

– Franciaországba indultam, „Baudelaire után”, akinek a költészetét imádtam... Hatszázan érkeztünk Franciaországba, az összes '56-os menekültet bezsúfolták egy kaszárnyába, közel a svájci határhoz. Aztán Párizsba kerültem, kaptunk egy kéthetes nyári nyaralást Franciaország déli részére. Kértem, hogy egy hétre elmehessek Spanyolországba is. Ahogy visszaértünk Párizsba, beiratkoztam az egyetemre. Nagy-nagy szeretettel fogadtak. Például amikor egy utcát keresve megszólítottam valakit, s kiderült, magyar menekült vagyok, nekem akarta adni azokat az új ingeket, amiket nem sokkal korábban vásárolt. Az első néhány napon egy magyar barátomnál laktam... Párizsban bevásárolták a magyar diákszövetségbe, én voltam a legfiatalabb... A legtöbben, így én is azt terveztük, hogy hazajövünk...

– Visszemlékezéseiből kiderül, hogy a XX. század jelentős francia gondolkodóival állt kapcsolatban, de oxfordi és New York-i éveiben is találkozott korszakalkotó filozófusokkal...

– ... Ezekről a találkozásokról is részletesen meséltem Losoncz Márknak, a tehetséges fiatal vajdasági filozófussal folytatott beszélgetésünk (http://epa.oszk.hu/01000/01014/00129/pdf/EPA01014_hid_2015_09_10_146-156.pdf) megjelent a Hídban.

– Az itthoniakkal hogyan tartotta a kapcsolatot?

– Például Oxfordban 1961-ben találkoztam Kodály Zoltánnal. Megkérdezte, mit csinálok. Amikor elmondtam, hogy filozófiát, akkor azt válaszolta: „Nálunk próbálják erőltetni a marxizmust, de a fiatalok nem akarják...”

„A filozófiát azért csinálom, mert állandóan álmodom”

– Kidolgozott egy saját metafizika, tekintettel a gonosz problémájára. illetve az akarat születésére – hangzott el a 2016. novemberi laudációban (/sztehirek/2016-november/elkotelezettseg), mielőtt – mint az University of Poitiers oktatója – magára ölthette az SZTE díszdoktori talárját. Ezért is kérdezem: hatott-e 1956 a filozófiai munkásságára, a témaválasztására?

– Egy csomó dolgot írtam erről, de amikor a nyolcéves fiam megkérdezte: „Miért szenvednek az emberek?”, de nem tudtam és azóta se tudok választ adni. S ez egy vallásos embernek különösen nehéz helyzet. Ezért már nem írok erről. Mert el tudom mondani, mi a „rossz”, de az embereket nem ez érdekli, hanem azt, hogy miért van „rossz”. Mondhatnám: egy francia gondolkodó, Pierre de Berulle azt írta a „rosszról”: vagy Isten jó, és akkor nem mindenható, vagy az Isten mindenható, akkor nem jó... Ma is e téma körül ügyködöm.

– Magyarul megjelent művei közül 1956 hatására utal a Simone Weil vallásos metafizikája című, a L'Harmattan kiadó gondozásában megjelent könyvajánló is. Az ön és 1956 példája nyomán Hörcher Ferenc, az MTA BTK FI és a PPKE BTK Esztétika Tanszékéről is választ keresett egy előadásában a kérdésre: „Gazdagították-e a tragikus történelmi fordulatok a magyar filozófiai hagyományt?”

(https://www.researchgate.net/publication/308416797_Gazdagitottak-e_a_tragikus_tortenelmi_fordulatok_a_magyar_filozofiai_hagyomanyt_Veto_Miklos_es_1956_peldaja_Les_evenements_historiques_tragiques_ont-ils_enrichi_la_philosophie_hongroise_L'exemple_de_V)

– Soha nem voltam baloldali. A filozófiai határterületekkel foglalkoztam. Például Hannah Arendt nyugalomba vonulását követően a totalizmussal kapcsolatos gondolataival, a jogi és a politikai világban egy alapvető tény a nemzeti szempont. A nyugati politika válságát mutatta meg az 1956-os forradalom, amely számára a tisztaság jogi és etikai egyetemes értékét is jelentett. Legjobban arról szeretek beszélni, amiről írok. 2016-ban fejeztem be egy értekezést a szeretetről, aztán meg akarom írni az Istenről való értekezést.

– Vallásfilozófiai tanulmányait tartalmazza A teremtő Isten című kötetet, 2011-ből... Mit gondol a gondolat erejéről?

– Nekem a gondolat Isten, számomra a vallás minden másnál fontosabb. Ezért lettem filozófus. A filozófia számomra megengedi valamilyen más módon is a transzcendenciát elfogadni. Nem bebizonyítja, nem helyettesíti, hanem bennem a vallás volt az, ami megalapította a filozófia iránti vágyat. Az embert két módon próbálja a végtelenséget: az egyik a művészet, a másik a filozófia, s a vallás még ezeken is túlsz. Azt hiszem, a filozófiát azért csinálom, mert állandóan álmodom.

– Franciaországban él hat évtizede. Tapasztalata szerint a vallási, pontosabban a keresztény értékek veszélybe kerültek Európában?

– Európa, nem úgy, mint Amerika, elvesztette vallásosságát. Egyetlen ország van Európában, ahol a keresztény értékek nincsenek veszélyben: Lengyelországban a kereszténység teljeseedik. Európa más országaiban az embereknek még vidéken is csak 1-3 százaléka vallásos. Tapasztalatom szerint a templomok elnéptelenednek, azokat műemlékként látogatják. Azt hiszem, a kereszténység majdnem megszűnt szociológiai valóság.

– *Egyaránt díszdoktora a Pázmány Péter Katolikus Egyetemnek* (<http://www.magyarokurir.hu/hirek/nemzetkozi-konferenciaival-koszontik-80-eves-veto-miklost/>) és a Szegedi Tudományegyetemnek. Miben különbözik ez a két cím?

– Civilben katolikus vagyok. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen a laudációt mondó Erdő Péter bíboros személyes barátom. Örülök az ottani díszdoktori címnek, hiszen az életemet a kereszténység foglalta el. A szegedi egyetemen a díszdoktori talárt felölteni egészen más érzés volt, hiszen ifjú kori emlékeim fűznek ide, ez az alma materem, itt a Himnusz hangjaira könny szökött a szemembe...

Újszászi Ilona

Fotók: Bobkó Anna, Ú. I.

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

Kövess minket!

SZ
EM

Szegedi E...
4.2 E kedvelés

Tetszik az oldal

Az ismerőseid közül te lehetsz az első, akinek ez tetszik.

SZTE *magazin*

A szegedi zeneművészeti kartól egészen az Oscar jelölésig (/sztehirek/2018-oktober/szegedi-zenemuveszeti?objectParentFolderId=19413)

2018. október 15.

Benedekfi István és Benedekfi Zoltán a szegedi egyetem iskolapadjától indulva ma már a katedrán állva adják át az SZTE-n megszerzett tudásukat. A fiatal tehetségek nevéhez saját kurzus, egy különleges előadásmód és egy Oscar-díjra jelölt film zenéje is kapcsolódik. A testvérpárt a zene szeretetéről és munkájukról kérdeztük.

SZTE *televízió*

Országos felsőoktatási tanévnyitó ünnepség a Szegedi Tudományegyetemen (/szte televizio/2018/orszagos-felsooktatasi?objectParentFolderId=19426)